

DOI: <https://doi.org/10.32353/khrife.1.2019.014>
УДК 343.982.32:621.794.425

В. С. Сезонов,
кандидат юридичних наук,
старший судовий експерт Харківського НДЕКЦ МВС України,
м. Харків, Україна,
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-2580-2953>
e-mail:sv26031985@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ТА РЕЄСТРАЦІЙНИХ ДОКУМЕНТІВ

У статті проаналізовано особливості підготовки та призначення криміналістичної експертизи транспортних засобів, процесуальні та тактичні вимоги щодо зазначеної експертизи.

Транспортний засіб є одночасно об'єктом для проведення різного виду експертних досліджень. Питання про зміну ідентифікаційних номерів, встановлення року випуску, заміну носіїв даних про автомобіль вирішуються трасологічною експертизою. Питання про переобладнання транспортного засобу вирішуються комплексною трасологічною й автоварознавчою експертизою та ін. Комплексність дослідження транспортного засобу вимагає призначення безпосередньо комплексних експертиз різних видів.

Ключові слова: кримінальне провадження, транспортний засіб, комплексна експертиза, судова експертиза, ідентифікаційний номер.

Постановка наукової проблеми. У кримінальному провадженні передбачено використання спеціальних знань у двох формах: процесуальній та непроцесуальній. Проведення криміналістичної експертизи є однією з найпоширеніших форм одержання доказової інформації, яка ґрунтується на наукових знаннях й навичках спеціально уповноважених осіб та полягає у проведенні відповідних досліджень із використанням необхідних методів та засобів. Закон України «Про судову експертизу» визначає судову експертизу як дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду¹. Указаний спосіб отримання інформації дозволяє встановити такі фактичні дані, які встановити іншим шляхом неможливо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досліджуваній проблемі в різні часи присвячували свої наукові розвідки П. Д. Біленчук, А. П. Гель, В. Г. Гончаренко, І. В. Гора, С. І. Кобзар, І. В. Пиріг, Г. С. Семаков, М. А. Федосєєв, М. Г. Щербаковський² та ін.

¹ Про судову експертизу : Закон України від 25 лютого 1994 року № 4038–ХІІ. URL:<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4038-12> (дата звернення 14.01.2019).

² Біленчук П. Д., Гель А. П., Семаков Г. С. Криміналістична тактика і методика розслідування окремих видів злочинів : навч. посіб. Київ : МАУП, 2007. 512 с.;

Мета статті — визначити особливості процесу підготовки та призначення судової експертизи транспортних засобів та ефективного використання спеціальних знань у кримінальному провадженні.

Виклад основного матеріалу. Призначення судової експертизи — складний процес, який є результатом реалізації як повноважень суду, так і ініціативи осіб, які беруть участь у справі. Тому при визначенні наявності або відсутності підстав для призначення судової експертизи суди не повинні ігнорувати позицію осіб, які є учасниками процесу.

У криміналістичній літературі виділяють фактичні та юридичні підстави призначення судової експертизи у кримінальному провадженні. Так, М. Г. Щербаковський зазначає, що фактичною підставою призначення експертизи є потреба у спеціальних знаннях для встановлення обставин розслідуваного злочину. У кожному конкретному випадку ці обставини визначаються слідчим, який призначає експертизу. Юридичною підставою для проведення експертизи є відповідна постанова слідчого. Між слідчим і експертом складаються процесуальні відносини щодо проведення судової експертизи¹.

Однак на даний час у зв'язку зі змінами окремих норм КПК України юридичною підставою призначення судової експертизи є процесуальне рішення слідчого судді. Так, у ч.1 ст. 242 КПК України вказується, що експертиза проводиться експертною установою, експертом або експертами за дорученням слідчого судді чи суду, наданим за клопотанням сторони кримінального провадження, або якщо для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, необхідні спеціальні знання.

Таким чином, юридичною підставою призначення судової експертизи у кримінальному провадженні є ухвала слідчого судді, винесена за клопотанням слідчого, прокурора, потерпілого, його законного представника, підозрюваного, його захисника або законного

Експертиза у судовій практиці : наук.-практ. посіб. / за заг. ред. В. Г. Гончаренка. 2-ге вид., перероб. і доповн. Київ : Юрінком Інтер, 2010. 400 с.; Експертизи у судочинстві України : наук.-практ. посіб. / за заг. ред. В. Г. Гончаренка, І. В. Гори. Київ : Юрінком Інтер, 2015. 504 с.; *Кобзарь С. И.* Организация назначения криминалистических экспертиз и использования их результатов в расследовании преступлений : учеб. пособие. Луганск: РИО ЛГУВД, 2007. 256 с.; *Пиріг І. В.* Теоретико-прикладні проблеми експертного забезпечення досудового розслідування : монографія. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2015. 432 с.; *Біленчук П. Д., Гель А. П., Семаков Г. С.* Криміналістична тактика і методика розслідування окремих видів злочинів : навч. посіб. Київ : МАУП, 2007. 512 с.; *Федосеев М. А.* Проведення комплексного дослідження транспортних засобів і документів, що їх супроводжують, під час розслідування злочинів, пов'язаних з незаконним переміщенням автотранспорту через митний кордон України. *Криміналістичний вісник.* 2013. № 1 (19). С. 133–138; *Щербаковський М. Г.* Призначення та провадження судових експертиз. Харків : Фактор, 2011. 400 с.

¹ *Щербаковський М. Г.* Указ. праця. С. 189.

представника. Слід зазначити, що хоч і змінились юридичні підстави, однак фактичні, по суті, залишились тими ж, тобто при виявленні об'єктів, дослідження яких потребує спеціальних знань, слідчий приймає рішення про необхідність проведення судової експертизи, готує матеріали та здійснює інші підготовчі дії.

Слід підтримати думку тих вчених, які вважають, що підготовка матеріалів для проведення експертизи являє собою систему процесуальних, організаційно-тактичних і технічних дій щодо збирання, підготовки і оформлення необхідних для проведення експертизи об'єктів експертного дослідження. Окремі науковці навіть ведуть мову про необхідність вироблення тактики призначення судових експертів, адже вказаний процес досить часто виявляється складним та довготривалим. Під такою тактикою І. Ф. Крилов розуміє систему вироблених наукою та практикою прийомів і способів, які повинні застосовуватися на основі процесуального закону під час підготовки, призначення та проведення експертизи для найбільш ефективного використання спеціальних знань при вирішенні питань, які мають значення для встановлення істини в розслідуваній справі.

І. В. Пиріг розглядає процес залучення експерта як окрему слідчу (розшукову) дію. Він визначає її зміст, поділяючи на етапи: підготовчий, робочий та заключний. До підготовчого етапу вчений відносить такі дії:

- 1) прийняття слідчим рішення про проведення експертизи;
- 2) вибір експертного закладу або приватного експерта;
- 3) визначення виду експертизи та предмета дослідження;
- 4) визначення черговості призначення експертів стосовно одних і тих самих об'єктів;
- 5) вибір часу призначення експертизи.

До робочого етапу залучення експерта він вважає, що потрібно віднести такі дії:

- 1) вибір об'єктів для проведення експертизи, в тому числі зразків та проб;

- 2) винесення постанови про призначення експертизи.

Заключний етап, у свою чергу, складається з таких стадій:

- 1) визначення кола осіб, що можуть бути присутніми при проведенні експертизи;
- 2) направлення постанови та необхідних матеріалів до експертної установи¹.

Враховуючи позиції дослідників і норми КПК України, можна стверджувати, що процес підготовки та призначення судової експертизи являє собою сукупність процесуальних та організаційних дій, спрямованих на збирання, підготовку та оформлення матеріалів для

¹ Пиріг І. В. Теоретико-прикладні проблеми експертного забезпечення досудового розслідування : монографія. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2015. С. 233–248.

судової експертизи з метою найбільш ефективного використання спеціальних знань у кримінальному провадженні. Загалом процес призначення криміналістичної експертизи транспортних засобів включає таку сукупність процесуальних і організаційних заходів:

— вилучення об'єктів й прийняття рішення про необхідність залучення судового експерта;

— визначення виду судової експертизи та вирішуваних нею завдань;

— підготовка матеріалів для судової експертизи;

— правильний та своєчасний вибір моменту призначення судової експертизи;

— формулювання питань експерту;

— вибір експертної установи або експерта;

— клопотання про призначення судової експертизи.

Прийняття слідчим рішення про необхідність залучення судового експерта та проведення судової експертизи відбувається під час виявлення конкретних об'єктів, дослідження яких потребує застосування спеціальних знань. Тому таке рішення приймається у процесі проведення слідчих (розшукових) дій, таких як огляд місця події, огляд предмета (транспортних засобів, документів, які їх супроводжують), обшук, слідчий експеримент тощо. Виявивши конкретні об'єкти, слідчий аналізує їх або самостійно, або, за необхідності, за допомогою спеціаліста та визначає обставини, які необхідно з'ясувати, і передбачає вид спеціальних знань, що можуть бути застосовані по відношенню до цих об'єктів.

Як вказувалося нами вище, під час розслідування окремих видів злочинів проти безпеки руху та експлуатації транспорту, злочинів, пов'язаних із незаконним переміщенням транспорту через митний кордон України, злочинів у сфері обігу підакцизних товарів, а також багатьох інших видів злочинів, у механізмі вчинення яких фігурують транспортні засоби, виникає необхідність дослідження таких об'єктів. Однак виробництво, використання та експлуатація транспортних засобів нерозривно пов'язані з відповідними документами, які їх повинні супроводжувати. Тому дослідження таких об'єктів має відбуватися в комплексі, що значно спростить і скоротить строки підготовки та проведення судових експертиз. Адже на даний час у процесі розслідування таких кримінальних проваджень слідчому доводиться призначати кілька окремих видів експертиз за вказаними об'єктами або навіть кілька експертиз за одним і тим самим об'єктом. Тому, приймаючи рішення про необхідність проведення експертизи, слідчий повинен чітко уявляти її предмет як систему, що включає в себе: об'єкти дослідження; завдання (мету) дослідження; методи і методики, що застосовуються для вирішення поставлених завдань¹.

¹ Кобзарь С. И. Организация назначения криминалистических экспертиз и использования их результатов в расследовании преступлений : учеб. пособ. Луганск : РИО ЛГУВД, 2007. С. 9–10.

Враховуючи те, що основним об'єктом дослідження у розглядуваній категорії кримінальних проваджень є транспортні засоби, їх вузли та агрегати, які залишили сліди на місці події або стали предметом злочинного посягання та були піддані злочинному впливу шляхом знищення або зміни, виникає необхідність призначення ряду трасологічних експертиз, зокрема, експертизи слідів транспортних засобів, основними завданнями якої є ідентифікація (ототожнення) конкретної одиниці транспортного засобу за частинами та слідами, що залишені його частинами; діагностики (установлення властивостей та стану об'єктів) та ситуаційного завдання (установлення механізму слідоутворення, механізму взаємодії транспортного засобу з іншими об'єктами). Слід зазначити, що, крім вказаної експертизи, схожі завдання також вирішуються одним із видів інженерно-транспортних експертиз — транспортно-трасологічною. Остання також дозволяє провести ідентифікацію за слідами, залишеними транспортним засобом, певного його екземпляра або установлення його типу, моделі; визначає взаємне розташування транспортних засобів у момент їх контактування; визначає місця зіткнення транспортних засобів і місця наїзду на перешкоду (пішохода), установлення механізму утворення слідів; визначає розташування транспортних засобів відносно проїзної частини на момент контактування. Таким чином, встановлено, що транспортно-трасологічна експертиза по суті є в більшій мірі криміналістичною, ніж інженерно-технічною. Отже, розділення цих двох видів експертиз зроблено штучно, а не викликано необхідністю залучення різних класів спеціальних знань. Вказане ще раз підтверджує доцільність формування криміналістичної експертизи транспортних засобів як самостійного підвиду експертизи.

Крім того, у деяких випадках виникає необхідність призначення експертизи рельєфних знаків, об'єктом дослідження якої можуть бути відновлені спиляні (забиті), слабовидимі номери та інші рельєфні зображення на різного роду виробках. Експертизою встановлюються факт та спосіб змінення зображень. Ця експертиза призначається у кримінальних провадженнях щодо незаконного заволодіння транспортними засобами, для реалізації яких злочинці перебувають ідентифікаційні номери вузлів та агрегатів. У подальшому такі транспортні засоби або експлуатуються на території України, або вивозяться за її межі.

При розслідуванні протиправних діянь, пов'язаних із незаконним переміщенням транспорту через митний кордон України, можуть проводитися також автотоварознавча та транспортно-товарознавча експертизи, які вирішують завдання, пов'язані з визначенням ринкової вартості колісних транспортних засобів, їх складових, а також розміру вартості матеріальних збитків, заподіяних власнику або володільцю колісних транспортних засобів, їх складових унаслідок пошкодження останнього. Слід зазначити, що вказані експертизи досить часто призначаються у комплексі із трасологічними.

Крім транспортних засобів, обов'язковому експертному дослідженню підлягають документи, які їх супроводжують. Залежно від виду документа, його призначення, способу виготовлення вони можуть бути об'єктом дослідження різних видів технічної експертизи документів (експертизи реквізитів документів, експертизи друкарських форм та експертизи матеріалів документів). Науково-методичними рекомендаціями з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень визначаються основні завдання, які можуть вирішуватися вказаними видами експертиз.

Звісно, для правоохоронних та судових органів було б зручніше призначати не кілька розрізнених експертиз за транспортними засобами та документами, що їх супроводжують, а одну комплексну експертизу вказаних об'єктів. Адже, як вказує М. А. Федосєєв, така експертиза дозволяла б не тільки встановити факт зміни номерів транспортного засобу та підробки документів, що їх супроводжують, а й визначити спосіб підроблення або зміни первинних позначень, відповідність нанесення номерів вимогам заводу-виробника та способів друку документів наявним зразкам, встановленим стандартам і вимогам тощо¹. Однак на даний час у слідчій та судовій практиці доводиться призначати за вказаними об'єктами кілька експертиз.

У цілому транспортний засіб є об'єктом трасологічної експертизи, наприклад, коли необхідно вирішити питання про зміну (чи відсутність такої) ідентифікаційних номерів (кузова, двигуна), встановлення року випуску, заміну носіїв даних про автомобіль (номерної і кодової табличок тощо). Проте для вирішення питання про заміну номера кузова шляхом заміни панелі з номерною площиною призначається комплексна судово-хімічна (дослідження лакофарбового покриття) і трасологічна експертизи. Питання про заміну вузлів та агрегатів і про переобладнання транспортного засобу вирішуються комплексною трасологічною й автотоварознавчою експертизою². Отже, комплексність дослідження транспортного засобу та документів, під його супроводжують, доповнюється ще й необхідністю призначення безпосередньо комплексних експертиз різних видів. Це вимагає від слідчого ретельного аналізу матеріалів кримінального провадження для прийняття правильного рішення.

Підготовка матеріалів для дослідження полягає в тому, що під час виконання слідчих дій (огляду, обшуку, виїмки, слідчого експерименту) слідчий отримує інформацію про обставини події, а також предмети, речі, документи, інші об'єкти, які мають важливе значення для правильного

¹ Федосєєв М. А. Проведення комплексного дослідження транспортних засобів і документів, що їх супроводжують, під час розслідування злочинів, пов'язаних з незаконним переміщенням автотранспорту через митний кордон України. *Криміналістичний вісник*. 2013. № 1 (19). С. 136.

² Експертиза у судовій практиці : наук.-практ. посіб. / за заг. ред. В. Г. Гончаренка. 2-ге вид., перероб. і доповн. Київ : Юрінком Інтер, 2010. С. 120.

вирішення кримінальної справи. Аналізуючи отримані матеріали, слідчий визначає, які саме питання, пов'язані із розслідуваною справою, підлягають встановленню за допомогою експертних досліджень і чи є наявний у справі матеріал достатнім для вирішення цих питань¹.

Крім того, під час підготовки матеріалів слідчий може консультуватися із фахівцем, що брав участь у слідчих діях, із майбутнім експертом, якщо він уже визначений, або іншою компетентною особою. Уточнюються вид і черговість проведення експертиз, формулювання питань, визначається коло речових доказів, які варто направити на дослідження, кількість зразків порівняння, зміст вихідних даних, експертна установа, у якій буде проводитися експертиза, або приватний експерт².

У процесі розслідування виникає необхідність застосування спеціальних експертних знань щодо транспортних засобів та документів, що їх супроводжують, з метою виявлення та дослідження й інших слідів. Так, не завжди виявляється можливим або доцільним вилучати з об'єктів на місці події такі сліди, як: мікросліди, сліди рук, сліди біологічного походження, окремі матеріали та речовини. Тому слідчий повинен правильно визначитися із порядком призначення та проведення різних видів експертиз. Доцільно в першу чергу призначати ті експертизи, що досліджують сліди, які можуть бути легко знищені, або можна розглянути варіант про призначення комплексної експертизи.

Слід підкреслити, що успіх проведення експертизи багато в чому обумовлений повнотою зібраних матеріалів, які направляються експерту:

- правильним вилученням, процесуальним закріпленням об'єктів дослідження — речових доказів;
- якістю, кількістю і співставністю зразків, необхідних для порівняльного дослідження;
- наявністю матеріалів справи, що містять відомості, які стосуються предмета експертизи.³

Як вказувалося вище, виявлення об'єктів, які направляються на експертизу, передє прийняття рішення про проведення судової експертизи. Такими об'єктами, крім транспортних засобів, можуть бути сліди, які ними утворюються, реєстраційні документи транспортного засобу, а також документи, що підтверджують право власності на транспортний засіб. Однак, крім безпосередніх об'єктів дослідження, в ряді випадків необхідно направляти експерту додаткові матеріали. Такими матеріалами можуть бути:

¹ Біленчук П. Д., Гель А. П., Семаков Г. С. Криміналістична тактика і методика розслідування окремих видів злочинів : навч. посіб. Київ : МАУП, 2007. С. 111.

² Пряхін С. В. Слідча тактика : навч. посіб. Львів : ЛьвДУВС, 2011. С. 109.

³ Кобзарь С. И. Организация назначения криминалистических экспертиз и использования их результатов в расследовании преступлений: учеб. пособ. Луганск : РИО ЛГУВД, 2007. С. 10.

а) процесуальні документи: протоколи оглядів та додатки до них (фототаблиці та схеми), протоколи допитів, висновки попередніх експертиз, якщо призначається повторна або комплексна експертиза тощо;

б) інформаційні документи: довідки або акти виконання ремонтних робіт, встановлення додаткового обладнання на транспортний засіб, його переробки тощо;

в) експериментальні зразки: слідів шин, знарядь та інструментів, друкарських засобів та копіювально-розмножувальної техніки, печаток та штампів тощо;

г) додаткові об'єкти (в залежності від виду експертизи, наприклад, при призначенні комплексних трасологічних та автотоварознавчих експертиз).

Звісно, вид і обсяг таких матеріалів залежать від виду експертизи та виду експертного завдання (діагностичне, ідентифікаційне або ситуалогічне). Так, при призначенні транспортно-трасологічної експертизи експерту повинні надаватися самі слідоутворювальні об'єкти (шини, деталі, що виступають тощо) або експериментальні зліпки цих об'єктів (експериментальні відбитки шин на папері); предмети, на яких залишились сліди зазначених об'єктів, або зліпки (масштабні фотознімки) цих слідів, а також протоколи огляду місця події з усіма додатками до них.

Під час призначення автотоварознавчої та транспортно-товарознавчої експертиз на дослідження експерту надаються колісні транспортні засоби та документація, що стосується їх реєстрації, матеріали розслідування події, яка призвела до матеріальної шкоди, а також документи, у яких зафіксовані інші вихідні дані, необхідні для вирішення поставленого питання. Для проведення дослідження щодо встановлення факту внесення змін до первинного змісту документів, ідентифікації печаток, штампів (у тому числі факсиміле) та встановлення відповідності часу нанесення відтисків печаток, штампів, дати виготовлення документа надаються оригінали документів.

Висновки. Підсумовуючи викладене, зазначимо, що процес підготовки та призначення судової експертизи являє собою сукупність процесуальних та організаційних дій, спрямованих на збирання, підготовку та оформлення матеріалів для судової експертизи з метою найбільш ефективного використання спеціальних знань у кримінальному провадженні.

Процес призначення судових експертиз транспортних засобів включає такі процесуальні й організаційні заходи:

— вилучення об'єктів та прийняття рішення про необхідність залучення судового експерта;

— визначення виду судової експертизи та вирішуваних нею завдань;

— підготовка матеріалів для судової експертизи;

— правильний та своєчасний вибір моменту призначення судової експертизи;

— формулювання питань експерту;

— вибір експертної установи або експерта;

— клопотання про призначення судової експертизи.

Робота з об'єктами, щодо яких буде призначатися експертиза, має здійснюватися у відповідності до процесуальних і тактичних вимог. До процесуальних вимог можна віднести наступні:

1) дотримання загальних вимог проведення слідчих розшукових дій, під час яких отримуються об'єкти експертизи: законність підстав проведення слідчої дії; дотримання процедури проведення слідчої дії; повна та правильна фіксація процесу проведення слідчої дії; повідомлення всім учасникам їхніх прав та обов'язків; дотримання прав людини та громадянина тощо;

2) дотримання процесуальних правил роботи з об'єктами та слідами, виявленими в ході слідчих дій: використання законних методів для виявлення вказаних об'єктів; дотримання правил фіксації вказаних об'єктів у протоколах слідчих дій додатковими засобами; дотримання правил вилучення виявлених об'єктів; дотримання правил упакування та зберігання виявлених об'єктів (які не викликають сумніву у достовірності цих об'єктів).

Виконання таких процесуальних вимог покликано забезпечити законність та допустимість отриманих у процесі слідчих (розшукових) дій доказів та результатів проведених за ними судових експертиз. Тактичні ж вимоги забезпечують повну та якісну інформацію під час дослідження таких об'єктів. До тактичних вимог можна віднести наступні:

1) застосування під час виявлення об'єктів та слідів методів і засобів, які не пошкоджують об'єкти і сліди;

2) достатня для вирішення експертних завдань кількість вилучених об'єктів;

3) правильне упакування та зберігання цих об'єктів, яке забезпечує можливість їх дослідження з метою вирішення експертних завдань.

У деяких ситуаціях доставити в державну експертну установу ряд об'єктів судової експертизи неможливо з наступних причин:

— об'єкт занадто громіздкий;

— об'єкт дослідження не можна вилучити;

— об'єктів занадто багато.

У цих випадках слідчий не тільки повинен забезпечити експерту безперешкодний доступ до об'єкта, але й надати можливість дослідження та створити належні умови роботи. У першу чергу це означає забезпечення схоронності об'єкта дослідження. Якщо об'єкти дослідження перебувають поза приміщеннями (під відкритим небом), найважливішою умовою об'єктивності проведення судової експертизи є оперативність її призначення. Враховуючи специфіку об'єктів

дослідження експертиз транспортних засобів, вказані положення виявляються вкрай актуальними. При неможливості їх доставлення до експертної установи такі об'єкти повинні зберігатися на території правоохоронного органу або на іншій території, що охороняється.

References

- Bilenchuk, P. D., Hel, A. P., Semakov. H. S. (2007). *Kryminalistychna taktyka i metodyka rozsliduvannya okremykh vydiv zlochyniv*. Kyiv: MAUP [in Ukrainian].
- Ekspertyza u sudoviy praktysi* (2010). Kyiv: Yurincom Inter [in Ukrainian].
- Ekspertyza u sudochynstvi Ukrayiny* (2015). Kyiv: Yurincom Inter [in Ukrainian].
- Fedosyeyev, M. A. (2013). Provedennya kompleksnoho doslidzhennya transportnykh zasobiv i dokumentiv, shcho yikh suprovodzhuyut, pid chas rozsliduvannya zlochyniv, pov'yazanykh z Nezakonnym peremishchennyam avtotransportu cherez mytnyy kordon Ukrayiny. *Criminal Journal*. № 1 (19). 133–138 [in Ukrainian].
- Instruktsiya pro pryznachennya ta provedennya sudovykh ekspertyz ta ekspertnykh doslidzhen* (1998). № 53/5 [in Ukrainian].
- Kobzar', S. I. (2007). *Organizatsiya Naznacheniya kriminalisticheskikh ekspertiz i ispol'zovaniya ikh rezul'tatov v rassledovanii prestupleniy*. Lugansk: RIO LGUVD [in Russian].
- Kryminal'nyy protsesual'nyy kodeks Ukrayiny* (2012). Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Art.88 [in Ukrainian].
- Pro sudovu ekspertyzu*: Law of Ukraine of February 25, 1994 № 4038–XII [in Ukrainian].
- Pryakhin, Ye. V. (2011). *Slidcha taktyka*. Lviv: Lviv Department of Internal Affairs [in Ukrainian].
- Pyrih, I. V. (2015). *Teoretyko-prykladni problemy ekspertnoho zabezpechennya dosudovoho rozsliduvannya*: monograph. Dnipropetrovsk: Dnipropetrovsk. state. un-t inside. affairs; Lyra LTD [in Ukrainian].
- Shcherbakovs'kyu, M. H. (2011). *Pryznachennya ta provadzhennya sudovykh ekspertyz*. Kharkiv: Factor [in Ukrainian].

В. С. Сезонов

ОСОБЕННОСТИ ПОДГОТОВКИ И НАЗНАЧЕНИЯ КРИМИНАЛИСТИЧЕСКОЙ ЭКСПЕРТИЗЫ ТРАНСПОРТНЫХ СРЕДСТВ

В статье проанализированы особенности подготовки и назначения криминалистической экспертизы транспортных средств, процессуальные и тактические требования по данной экспертизе. Транспортное средство является особым объектом криминалистики, что накладывает определенные ограничения по подготовке его к экспертизе.

Специфические требования к тактике проведения следственных действий с этим объектом призваны обеспечить законность и допустимость доказательств для уголовного производства. Транспортное средство является одновременно объектом для проведения экспертных исследований различного вида. Вопросы об изменении идентификационных номеров (кузова, двигателя), установлении года выпуска, замене носителей данных об автомобиле (номерной и кодовой табличек и т. п.) решаются трасологической экспертизой. Для решения вопроса о замене номера кузова путем замены панели с номерной площадкой назначается комплексная судебно-химическая (исследование лакокрасочного покрытия) и трасологическая экспертизы.

Вопрос о переоборудовании транспортного средства решаются комплексной трасологической и товароведческой экспертизой и т. д. Комплексность исследования транспортного средства и сопроводительных документов требует назначения непосредственно комплексных экспертиз различных видов.

При расследовании противоправных деяний, связанных с незаконным перемещением транспорта через таможенную границу Украины, могут проводиться также автотовароведческая и транспортно-товароведческая экспертизы, решающие задачи, связанные с определением рыночной стоимости колесных транспортных средств, их составляющих, а также размера стоимости материального ущерба, причиненного собственнику или владельцу колесных транспортных средств, их составных вследствие повреждения последнего. Указанные экспертизы достаточно часто назначаются в комплексе с трасологической.

Выполнение определенных процессуальных требований призвано обеспечить законность и допустимость полученных в процессе следственных действий доказательств и результатов проведенных за ними судебных экспертиз.

Ключевые слова: уголовное производство, транспортное средство, комплексная экспертиза, судебная экспертиза, идентификационный номер.

V. Sezonov

FEATURES OF THE PREPARATION AND APPOINTMENT OF FORENSIC EXAMINATION OF VEHICLES AND REGISTRATION DOCUMENTS

The article analyzes the features of the preparation and appointment of forensic examination of vehicles, procedural and tactical requirements for this examination. The vehicle is a special object of forensics, which imposes certain restrictions on its preparation for examination.

Specific requirements for the tactics of investigative actions with this object are intended to ensure the legality and admissibility of evidence for criminal proceedings. The vehicle is also an object for conducting expert studies of various types. The issue of changing the identification numbers (body, engine), determining the year of manufacture, replacing the data carriers about the car (number and code plates, etc.) are resolved by means of traceability. To solve the issue of replacing the body number by replacing the panel with a number plate, a complex forensic chemical (paintwork research) and trace evidence examination are appointed.

The issue of re-equipment of the vehicle is solved by complex trace evidence and commodity expertise, etc. The complexity of the study of the vehicle and the accompanying documents requires the appointment of directly comprehensive examinations of various types.

In the investigation of unlawful acts related to the illegal movement of vehicles across the customs border of Ukraine, auto-merchandising and transport-merchandising examinations can also be carried out to solve the problems associated with determining the market value of wheeled vehicles, their components, as well as the amount of the cost of material losses caused to the owner or to the owner of wheeled vehicles, their components due to damage to the latter. The indicated examinations are quite often appointed in conjunction with the trace evidence examination.

The fulfillment of certain procedural requirements is designed to ensure the legality and admissibility of evidence obtained in the course of investigative actions and the results of forensic examinations conducted by them.

Keywords: criminal proceedings, vehicle, comprehensive examination, forensic examination, identification number.

Надійшла до редколегії 12.06.2019